

РЕЧНИК ИЗГУБЉЕНИХ РЕЧИ¹

(одломак из романа)

Мај 1902. године

Две године пошто сам примила прву плату, др Мари ме је замолио да његовој ћерки Росфрит покажем како се разврставају картице и проверавају различита значења речи и све друго што би јој могло помоћи да се снађе у улози најновије сараднице. Кроз пола сата било је јасно да нема никакве потребе да је у било шта упућујем. Попут своје браће и сестара, Росфрит је разврставала картице још од малих ногу. Можда се као дете није баш скривала испод стола за разврставање, али знала је где се шта налази и како се ради у Скрипторијуму.

„Ја сам оно за чим нема ѿпиребе“, рекох, на шта се Росфрит широко осмехну. Толико је личила на Елси, само је била мало мршавија, мало виша, мало светлија. Имала је исте лепе црте лица, исте спуштене очи. Због њих би изгледала тужно да се није тако често осмехивала. Оставих је за радним столом који ће делити са својом сестром, одмах лево од стола др Марија, и вратих се за свој сто. Гомилице уредно сложених картица са речима на слово М низале су се дуж ивице стола. Кад сам села за сто, запитах се

¹ *Речник изгубљених речи* (2020), роман првенац аустралијске ауторке Пип Вилијамс, упоредо прати одрастање главне јунакиње и настанак *Оксфордској речника енилеској језика*. Историјску потку романа чини састављање *Речника* на коме ради тим лексикографа на челу са др Џејмсом Маријем. Помоћна просторија у дворишту његове куће у Оксфорду претворена је у такозвани Скрипторијум, у који из целе земље пристижу прилози волонтера – речи исписане на картицама, са примерима употребе у штампаном извору, подацима о аутору и датуму издања. Роман обилује историјским личностима и догађајима, у које спада и изненадно откриће 1901. године да је из објављеног тома са речима на А и Б изостављена реч *bondmaid* (*слушкиња, ројкиња*). Загубљену реч проналази и „спасава“ девојчица Есме Никол, измишљени лик чија прича чини тематску и емотивну окосницу романа. Без мајке, Есме најраније године детињства проводи у „Скрипију“, испод стола за разврставање картица за којим као један од лексикографа ради њен отац. Како Есме одраста, дечја потрага за значењем речи постаје животна мисија проналаска и спасавања речи које нису укључене у *Речник*. Есме ће убрзо открити да „нису све речи једнаке“, да реч *literately*, коју је сквала списатељица Елизабет Грифитс неће ући у *Речник*, али да реч *literata*, коју је сковао песник Колриџ, хоће. Речи које казују женску страну приче и доживљај света из угла жене, такође, како открива Есме, најчешће остају незабележене. Током година пуни се кофер у који Есме похрањује „спасене“ речи и за који сматра да је „попут *Речника* [...] осим што је пун речи које нико или не жели или не разуме“. У преведеном одломку Есме открива још једну врсту речи које нису „довољно добре“ да буду уврштене у *Речник*. То су речи из свакодневног говора „обичног света“, речи припадника нижих друштвених слојева, попут младе служавке Лизи која се брине о Есме, или вулгарне речи које ће Есме научити од старе продавачице на пијаци.

какав би био осећај кад бих задатак разврставања тих картица могла да поделим са неким ко мало личи на мене.

Обично бих с доста пажње разврставала сваку реч. Ако ми је реч била позната, своје бих разумевање проверила наспрам примера употребе који је послао волонтер. Ако ми је реч била непозната, упамтила бих шта значи. О тим речима разговарала бих после с татом док бисмо се пешке враћали кући. Ако му реч не би била позната, ја бих му је објаснила, а онда смо се њоме добацивали у све сложенијим реченицама.

Али од *мрзовољан* ми се призевало. Било је тринаест картица са примерима истог значења, те су ми мисли лако одлутале ван Скрипторијума. Размишљала сам како је Дита рекла да речи морају имати историју употребе у тексту. Па, *мрзовољан* је, без сумње, била једна од таквих речи. Најранији пример употребе је из књиге написане 1440. године, тако да ће та реч сасвим извесно ући у речник, али није била ни изблиза занимљива као Лизина реч – *цркнуџа*. Лизи још никад није рекла да је мрзовољна, али је стално била *цркнуџа*.

Објединила сам и причврстила прибадачом све картице са наводима за *мрзовољан*, поређавши их од најранијег до најскоријег. Једна картица садржала је само делимичне податке: *мрзовољан* је стајало у горњем левом углу, и навод из књиге је био ту, али није било датума, наслова књиге нити аутора. Картица би свакако била одбачена, али срце ми је залупало кад сам је стрпала у џеп.

* * *

Куварица Балард већ је седела за столом кад сам ушла у кухињу, а Лизи је спремила сендвиче са шунком за ручак. Три шоље за чај већ су биле на столу.

„Лизи, шта значи *цркнуџа*?”

„Питај било кога од послуге, Есме. Сви знамо одговор на то питање“, рече с подсмехом куварица Баларад.

Лизи насу чај и седе. „Значи да си уморна.“

„Па зашто онда просто не кажеш да си уморна?”

Мало се замисли. „Није оно да си уморна јер се само ниси наспавала него кад си уморна од рада – физичког рада. Дижем се пре свитања да би' се побринула да кућа буде топла и доручак спреман кад сви устану у великој кући, а лежем тек кад сви они захрчу. Цркнута сам скоро читав дан, кô кљусе. Нисам ни за шта.“

Извадила сам картицу из џепа и прочитала је. *Мрзовољан* није баш исто што и *цркнуџа*. *Мрзовољан* са собом носи неку лењост. Погледала сам Лизи и схватила зашто никад није имала разлога да употреби ту реч.

„Госпођо Балард, имате ли оловку?”

Куварица Балард је оклевала. „Не свиђа ми се што те опет видим са тим картицама у рукама, Есме.“

Показах јој картицу. „Ево, уверите се да је непотпуна. Бескорисна је. Али ја је могу употребити.“

Климнула је главом у знак одобравања. „Лизи, душо, има једна оловка у остави, поред списка за куповину. Хоћеш ли је донети?”

Прецртах мрзовољан и окренух картицу. Полеђина је била чиста, али ја се поколебах. Никад пре нисам исписала картицу. Годинама сам узимала речи – ишчитавала их, памтила их, спасавала их. Њима сам се обраћала за објашњења. Али никад нисам ни помислила да бих могла да додајем речи ако ме Речник изневери.

Док су ме Лизи и куварица Балард посматрале, написах:

ЦРКНУТ, -А, -О

„Дижем се пре свиџања да би’ се ѿобринула да кућа буде ѿојла и доручак сјреман кад сви усјану у великој кући, а лежем ѿек кад сви они захрчу. Цркнуџа сам скоро чијав дан, кџ кљусе. Нисам ни за шџа.“

Лизи Лестер, 1902.

„Чини ми се да тај цитат није по правилима доктора Марија“, рече куварица Балард. „Али лепо је видети га на папиру. Лизи је у праву. Исцрпи то, по читав дан бити на ногама.“

„Шта си написала?“, упита Лизи.

Прочитах јој, а она посегну за распећем на свом ланчићу. Запитах се да ли сам је узнемирила.

„Никад нико није записао моје речи“, изјави напослетку. Потом устаде и расклони сто.

Погледах своју картицу. Сасвим би била на месту у једном од претинаца, помислих, и запитах се шта би Лизи рекла на то да се њено име и њене речи нађу раме уз раме са неким као што је Вордсворт или Свифт. Одлучих да направим насловну картицу и причврстим је прибадачом за Лизину реч; а онда се сетих да су речи на Ц већ објављене.

Оставила сам Лизи и куварицу Балард да заврше ручак и попела се до Лизине собе прескачући степенике. Кофер испод кревета био је више од пола пун. Ставила сам *цркнуџ* на врх гомиле.

Ово је прва у низу, помислих. Јединствена је по томе што није из књиге. Али ни по чему се није разликовала од других. Извукла сам траку из косе и обмотала је око картице. Изгледала је усамљено, али лако сам замислила све друге које ће јој се придружити.

* * *

Тата ми је једном рекао да је др Мари одредио величину картица. У почетку је волонтерима слао већ припремљене картице, али након неког времена било је довољно рећи људима да своје речи и реченице шаљу на папиру димензија десет са петнаест центиметара. Волонтери нису увек имали чист, неисписан папир и кад сам била мала, тата би ме потражио испод стола за разврставање да ми покаже картице исечене из новина, направљене од старих спискова за куповину или од употребљеног месарског папира (са крвавом браон мрљом разбокореном преко речи) па чак и од листова исцепљених из књига. Ово последње ми се никако није свиђало и предложила сам др Марију да не уважи предлоге волонтера који уништавају књиге. То је насмејало тату. Најгори међу свим починиоцима овог кривичног дела био је Фредерик Фернивол. Др Мари је можда понекад и помишљао на то да одбаци његове предлоге, али Фредерик Фернивол је био секретар Удружења филолога. Био је идејни творац Речника.

Картице др Марија биле су генијално решење, сматрао је тата. Биле су једноставне и ефикасне и њихов значај је растао како се Скрипторијум пунио речима а простора за њихово одлагање бивало све мање. Димензије картица које је одредио др Мари прецизно су одговарале димензијама претинаца. Ни милиметар простора није остао неискоришћен.

Свака картица имала је посебан карактер и, док је чекала да буде разврстана, постојала је могућност да значење речи која се налази на њој буде схваћено и уважено. У најмању руку, неко би је бар узео и прочитао. Неке картице ишле су од руке до руке, око неких су се водиле дугачке расправе, а неке би изазвале препирку. Једно време свака је реч била подједнако важна као и реч пре ње и реч после ње, без обзира на то од чега је направљена њена картица. Ако је садржала потпуне податке, одлагана је у претинац, причвршћена прибадачом или везана траком за друге картице, при чему се једнообразност картица истих димензија истицала наспрам оних неколико превеликих и шарених картица скројених по сопственој мери.

Често сам се питала на каквој бих картици ја била написана да сам реч. Сасвим сигурно на некој издуженој. Вероватно и погрешне боје. На неком парчету папира које се не би баш уклопило са осталима. Бојим се да можда уопште не бих ни доспела до претинаца.

Моје картице неће се разликовати од картица др Марија, одлучила сам и почела да сакупљам разноразне папире и од њих изрезујем картице правих димензија. Највише сам волела картице које сам изрезала од финог плавог писаћег папира који је некад користила Лили. Узела сам неколико листова из татиног писаћег стола. Тај сам папир чувала за најлепше речи. Остале картице биле су мешавина обичног и необичног: био је ту један штос оригиналних неисписаних картица из Скрипторијума, који је остао заборављен у прањавом запећку и који сигурно никоме неће недостајати; затим, картице направљене од школских састава и вежбанки за математику; потом неколико разгледница које је тата купио, али никад није послао (скоро да су биле праве величине); те напослетку, вишкови тапета, мало предебели, али са дивним шарамима на једној страни.

Почела сам да их носим са собом у нади да ћу ухватити још речи као што је *цркнуџа*.

Лизи је била одличан извор. За недељу дана забележила сам седам речи за које сам била сигурна да их нема у претинцима. Кад сам проверила, пет их је већ било тамо. Дупликате сам бацила, а преостале две речи похранила у кофер и увезала их траком заједно са речју *цркнуџа*.

Скрипторијум није био тако плодноносан. С времена на време др Мари би рекао нешто занимљиво на свом шкотском говору, углавном једва чујно. Речју *дугук* обично је коментарисао нечију неспособност или спорост, а ја се нисам усудила да га питам да понови мада сам исписала картицу и дефинисала реч као *игуоџ* или *џуџан*. Кад сам је потражила у тому са речима на Д, на моје велико изненађење, реч је већ била тамо. Други сарадници користили су искључиво речи које су прочитали у ученим књигама. Сумњам да је ико од њих послушао како се говори у кухињи куварице Балард или какве речи лете између трговаца на Затвореној пијаци.

Нисам више морала да помажем у кухињи, али сам то понекад ипак радила. Више сам волела да радим у кухињи него да се враћам кући сама кад је тата радио докасно. Нове завесе и свеже цвеће унели су ведрину у кућу, али током дугих летњих вечери

радије сам остајала да причам са Лизи. А у зимско време чинило ми се да је штета трошити угаљ на само једну особу.

„Могу ли те замолити за услугу, Лизи?“ Стајале смо једна до друге за судопером.

„Разуме се. Шта год треба, Есимеј.“

„Да ли би ми помогла да сакупљам речи?“, упитих и погледах је испод ока да проценим њену реакцију. Стиснула је зубе. „Не из Скрипторијума“, брзо додадох.

„А 'де би' ја могла да нађем речи?“, упита она не скидајући поглед са кромпира који је гулила.

„Куд год кренеш.“

„Свет није као Скрипи, Еси. Нема речи на сваком кораку које сам' чекају да их покупи нека девојчица лепљивих прстију.“ Окрену се према мени и благонаклоно се осмехну.

„Баш о томе се ради, Лизи. Сигурна сам да постоји мноштво предивних речи које се ковитлају свуда око нас, а које никад нико није записао на комад папира. Ја желим да их забележим.“

„А што?“

„Зато што мислим да су исто тако важне као и речи које сакупљају доктор Мари и тата“, одвратих.

„Јок...“, прекиде се, па се исправи „...оћу да рекнем, нису. То ми сам' так' причамо јер не знадемо како треба.“

„Не слажем се. Мислим да речи које су правилне нису увек и праве речи, па људи онда измишљају нове или користе старе на нови начин.“

Лизи се на трен засмеја. „Људи на Затвореној пијаци немају благе везе о правилним речима и скроз-наскроз се спетљају кад им каки фини господин нешто каже.“

Огулиле смо кромпире и Лизи их поче сећи напола и убацивати у велики лонац, а ја обрисах руке топлом крпом која је висила поред шпорета.

„И још нешто“, настави Лизи, „није лепо да служавка дангуби по пијаци с људима што причају просто. Шта ће рећи свет о господину и госпођи Мари ак' види како им служавка тамо торока по пијаци кад сврши посô који је имала?“

Ја сам већ замислила тако велику гомилу речи да би ми требао нови кофер да их све сместим, али ако ми Лизи не помогне нећу имати довољно ни да се трака за косу поштено растегне око њих.

„Ох, Лизи, молим те. Не могу сама тек тако лутати по Оксфорду. Ако ми не помогнеш, онда боље да одустанем од свега.“

Лизи исече и последњих неколико кромпира и окрену се да ме погледа: „Чак и кад би' се врзала по пијаци и прислушкивала шта се говори, сам' би жене говориле слободно преда мном. Мушки свет, чак и скелеџије, пазе како причају кад им приђе женско.“

Нешто ми паде на памет. „А шта мислиш, постоје ли речи које користе само жене и које се односе само на њих?“

„Ваљда“, рече Лизи.

„Хоћеш ми рећи које су то речи?“, упитих.

„Додај ми со“, рече она и подиже поклопац са кромпира.

„И хоћеш ли?“

„Извини, али не могу“, одговори Лизи.

„Зашто?“

„Неке нећу да превалим прек’ уста, а неке не знам как’ да објасним.“

„Можда бих могла да кренем с тобом кад идеш у куповину. Могла бих да прислушкujem. Нећу ти сметати и нећеш због мене дангубити. Само ћу слушати и ако чујем неку занимљиву реч, записаћу је.“

„Можда“, рече Лизи.

* * *

Почела сам да устајем рано суботом да бих са Лизи ишла на Затворену пијаци. Са две оловке и џеповима пуним картица пратила сам Лизи као приколица. Прво смо ишле до тезги са воћем и поврћем – најсвежије се увек прво прода. Затим смо редом ишле у месару или рибарницу, пекару и бакалницу. Пролазиле бисмо између редова идући у једном правцу, а враћале се у другом, гледале у излоге радњица које су продавале чоколаде или шешире или дрвене играчке. Потом би ушле у мајусну галантерију. Лизи би се понекад вратила кући са новим концем или иглама. Ја бих се углавном вратила разочарана. Власници тезги су били благонаклони и љубазни и сваку реч коју би изговорили већ сам знала.

„Они ’оће да код њи’ оставиш новац“, објаснила је Лизи. „Неће ти они ризиковати да рекну нешто што није за твоје нежне уши.“

Понекад бих закачила неку реч док смо пролазиле поред рибарнице или поред радника који су истоварали гајбе са поврћем. Али Лизи није хтела да их пита за значење, а мени није дозвољавала ни да им приђем.

„Овим темпом никад нећу скупити ниједну реч, Лизи.“

Слегнула је раменима и наставила да корача својом добро утабаном рутом по пијаци.

„Можда ћу опет морати да спасавам речи из Скрипторијума.“ То ју је натерало да стане, као што сам и мислила.

„Не би ваљда....?“, упита.

„Можда нећу моћи да одолим.“

На тренутак ме је упитно одмерила. „Ајде да видимо какве ситнице стара Мејбел продаје данас.“

* * *

Мејбел О’Шонеси одбијала је и привлачила као стране магнетâ. Њена је тезга била најмања на Затвореној пијаци: две састављене дрвене гајбе и на њима половне драугулије. Лизи би је обично заобилазила, па је за мене Мејбел дуго остала само мутна слика шиљатих костију, које само што нису пробиле истањену кожу, и похабаног шешира, који једва да је покривао местимично оћелавило теме.

Кад смо јој пришле, схватих да се Лизи и Мејбел добро познају.

„Јес’ шта јела данас, Мејбел?“, упита је Лизи.

„Ниш'. Ни за бајату кифлу нисам зарадила.“

Лизи извади земичку из наших намирница и пружи јој.

„А ко ти је ово?“, упита Мејбел пуних уста.

„Есме, ово је Мејбел. Мејбел, ово је Есме. Њен отац ради за доктора Марија.“ Погледа у мене као да се извињава. „И Есме ради на Речнику.“

Мејбел испружи руку: дугачки, штрокави прсти пружали су се према мени из офуцаних рукавица без прстију. Обично се нисам руковала па сам махиално обрисала своје искривљене прсте о сукњу, као да хоћу да са њих обришем нешто одвратно. Кад испружих руку, старица се поче смејати.

„Никакво брисање ти ту нећ' помоћ“, рече. А онда ми узе руку међу своје шаке и помно је испита као што је то само доктор учинио пре ње. Својим је прљавим прстима узимала један по један мој прст, проверавала зглобове и нежно их исправљала. Њени прсти били су прави и покретни колико су моји били искривљени и укочени.

„Мо'ш ли да и' мрдаш?“, упита ме.

Климнух главом. То као да јој је било по вољи па ми пусти руку, те показа на садржај тезге: „Е, онда нема разлога да с' не послужиш.“

Почех пребирати по изложеним стварчицама. Није ни чудо што није јела: продавала је само крш, полупану старудију коју је река избацила на обалу. Трачак боје уносиле су једна шољица и тацна, обе окрњене, али употребљиве. Мејбел беше ставила шољицу на тацну као да су из истог комплета иако нису биле пар. Само би неко без цвоњка у џепу пио чај из такве шољице, помислих, али љубазно узех шољицу и стадох да разгледам лепе шаре у облику ружа које су биле исцртане по њој.

„Од правог правцатог порцелана. И тацна, исто“, рече Мејбел. „Држ' према светлу.“

Имала је право. И шољица и тацна беху од финог порцелана. Спустих руже на тацну са зумбулима па су тако упарене зрачиле некаквом ведрином међу блатњавилом свега осталог. Осмехнуле смо се једна другој.

Али то није било довољно. Мејбел опет показа главом према својој роби, те опет почех превртати по крхотинама и понеку узимати у руке да боље погледам. Нађох један штапић, не већи од оловке, али изувијан по дужини. Очекивала сам да ће бити груб на додир, али беше гладак као мермер. Кад га принесох лицу да поближе осмотрим његов чворнати крај, поглед ми узврати једно изборано лице. Бриге скупљене током целог једног животног века биле су урезане на старчевом лицу, а брада му се упредала дуж превоја штапића. Срце ми заигра кад помислих како би лепо изгледао на татином столу.

Погледах Мејбел, а она ме дочека безубим осмехом и испруженом руком.

Извадила сам новчић из новчаника. „Необично је леп.“

„Не знам ку' ћу с рукама сад кад ми нико не да своју 'алатку'.“ Нисам била сигурна да разумем шта хоће да каже па кад нисам одреаговала онако како је очекивала, Мејбел погледа у Лизи. „Је л' тупава?“, упита.

„Ма јок, само јој уши нису навикле на твој језик.“

Кад смо се вратиле у Санисајд, извадила сам картицу и оловку. Лизи је одбила да ми објасни шта значи реч *алатка*, али ја сам почела да нагађам, а она је климала или одмахивала главом. По боји њеног лица сам препознала кад сам погодила значење.

Постале смо редовне муштерије на Мејбелиној тезги. Мој речник је бујао, а тата се одушевљавао новим резбаријама. Штапићи су се заједно са његовим оловкама и хемијскама гнездили у старој чаши за бацање коцкица која је увек стајала на његовом столу.

* * *

Мејбел би се после неколико речи редовно закашљала и избацила подоста шлајма из грла. Већ скоро годину дана Лизи и ја смо је посећивале и никад је нисам видела да ћути, али сам помислила да би је кашаљ могао спречити да говори. То се није десило. Кашаљ ју је само учинио неразговорнијом. Кад се опет закашљала понудих јој своју марамицу, помисливши да ће тако престати да плује на плочник поред столице на којој је седела. Погледала је у марамицу, али не хтеде да је узме.

„Ма, не треба, душо“, рече. А онда се нагну у страну па испљуну све што јој се накупило у устима. Ја устукнух. Њој беше драго.

Док сам разгледала њене резбарије, Мејбел је распредала о кривичним, финансијским и сексуалним згодама и незгодама околних тезгара и тек понекад се прекидала да би ми рекла колико нешто кошта.

Међу њеним шлајмавим речима нашла се једна коју мислим да сам већ чула – једна коју Лизи тврди да никад није чула, али црвенило на њеном лицу говори да лаже.

„Пизда“, рече Мејбел кад је замолих да понови.

„Идемо, Есме“, рече Лизи и зграби ме испод руке као да некуд журимо.

„Пизда“, мало гласније понови Мејбел.

„Есме, морамо да кренемо. Чека нас пуно посла.“

„Шта то значи?“, упитих Мејбел.

„Значи да је права пизда: јебена кучкетина.“ Мејбел на тренутак баци поглед према тезги са цвећем.

„Мејбел, тише мало“, прошапута Лизи, „избациће те с пијаце ако так’ причаш, знаш и сама.“ И даље је покушавала да ме одвуче одатле.

„Али шта то заправо значи?“, поново упитих Мејбел.

Погледала ме и сва се претворила у широки безуби осмех. Сваки пут би се обрадовала кад бих је упитала да ми објасни неку реч. „Имаш папир и оловку, душо? Ову ћеш ’тети да запишеш, ’оћеш богами.“

Истргла сам се из Лизине руке. „Иди ти, Лизи. Стићи ћу те.“

„Есме, ак’ те ико овде чује да так’ причаш... да знаш да ће то госпођа Балард сазнати пре но што стигнемо кући.“

„Не брини, Лизи. Мејбел и ја ћемо причати тихо“, не дадох се поколебати, те окренувши се према старици упитих строгим гласом: „Је ли тако, Мејбел?“

Климнула је главом као сироче које чека тањир супе. Желела је да њене речи буду записане.

Извадила сам чисту картицу из џепа и написала *Пизга* у горњем левом углу.

„То ти је жељана“, објашњавала је Мејбел.

Погледах је у нади да ће смисао тих речи некако допрети до мене, као што се понекад дешавало након неколико тренутака, али остадох збуњена.

„То ми ништа не помаже, Мејбел“. Извадила сам још једну картицу и написала Жељана у горњем левом углу. „Употреби *йизда* у реченици“, затражих.

„Сврби ме пизда“, рече чешући предњицу сукње.

То је било од помоћи, али нисам записала реченицу. „Значи ли исто што и препоне?“ прошапутах.

„Е, баш си тупавица“, одврати Мејбел. „Ти имаш пизду, ја имам пизду, Лизи има пизду, ал' ви'ш онај тамо матори Нед нема пизду. Раз'меш ли сад?“

Нагнух се ближе према њој и задржах дах да не удахнем њен смрад.

„Је ли то исто што и вагина?“, прошапутах.

„Па ти си геније, јеботе!“

Одмакох се, али недовољно брзо да избегнем салву смеха која провали из Мејбелиних уста. Запухну ме задах дувана и натрулих десни.

Написах: *Женска ваїна; йоїрдно*. А онда прецртах *Женска*.

„Мејбел, дај ми реченицу из које ће бити јасно као дан шта та реч значи“, рекох.

Она се замисли, крену нешто да каже, застаде, па се опет замисли. Потом ме погледа, а наборани пејзаж њеног лица обасја дечја радост.

„Јеси спремна, душо?“, упита ме. Наслоних се на тезгу и записах њене речи: *Мала гроца из сеоца у йизду лејак сиџа ња каже сваком ко је йиџа: све се џлаћа, и кад иде и кад се враћа*.

Од смејања је добила тако јак напад кашља да је требало неколико хитрих удараца по леђима да би напад попустио.

Кад јој је било боље, испод примера употребе написах, *Мејбел О'Шонеси, 1903*.

„А жељана?“, упитах. „Је ли то исто?“

Подиге поглед према мени и видех да се још увек забавља: „Зато што је сочна и жељна“, облизивала је испуцале усне. „Моја виш' није слатка, било па прошло“, палцем протрља два прста. „Док било сока у жељани, било и 'леба. Мушкима прија да мисле како се палиш на њи'.“

Чинило ми се да сад разумем, па написах: *Ваїна кад означава жељу и лучење џоком инџимних огноса*.

„Је ли и то погрдно?“, упитах.

„Него шта“, одговори Мејбел. „Жеља је срамота у женскиња. Ми тако кажемо кад 'оћемо да оцрнимо.“ Тад погледа у правцу тезге са цвећем. „Она је жељана. Нема с ким није била.“

Дописах: *Поїрдно*.

„Хвала, Мејбел“, рекох и ставих картице у џеп.

„Нећеш да ти дам реченицу?“

„Дала си ми и више него што треба. Одабраћу оно најбоље кад стигнем кући“, одговорих.

„Сам' тури моје име“, рече.

„Хоћу. Нико други неће хтети ту част.“

Почасти ме још једним безубим осмехом и показа ми један изрезбарени штапић: „Морска сирена.“

Тата би се одушевио. Извадила сам два новчића из новчаника.

„Мислим да вреди још коју пару“, рече Мејбел.

Пружих јој још два новчића, за сваку реч по један, а онда пођох да потражим Лизи.

* * *

„И шта ти наприча Мејбел?“, упита ме Лизи у повратку.

„Па, заправо, и више него што сам се надала. Понестало ми је картица.“

Очекивала сам да ће ме Лизи још испитивати, али научила је да је боље да ме не запиткује. Кад смо стигле у Санисајд, позвала ме је на чај.

„Морам нешто да проверим у Скрипторијуму“, објасних.

„Нећеш да ставиш нове речи у кофер?“

„Не још. Хоћу да видим како је *џизга* дефинисана за потребе Речника.“

„Есме.“ На лицу јој се оцртавао очај. „Не смеш то говорити наглас.“

„Значи, ипак знаш ту реч?“

„Не знам. Знам да *џосџоји*. Знам да није реч коју треба изговарати у фином друштву. Не смеш говорити ту реч, Есемеј.“

„Добро“, попустих, одушевљена реакцијом коју је реч изазвала. „Зовимо је *она реч на П.*“

„Ајде да је никако не зовемо. Нема разлога да је икад зовемо.“

„Мејбел каже да је то веома стара реч. То значи да би требало да се налази у тому П. Хоћу да видим колико сам је прецизно дефинисала.“

У Скрипију није било никога премда преко наслона столица на којима су обично седели тата и господин Светман беху пребачени њихови капути. Пришла сам полицама иза радног стола др Марија и извадила том П. Био је доста већи од претходна два; прошло је пола мог детињства док су саставили тај том. Претражила сам га, али Мејбелина реч не беше тамо.

Вратила сам том на полицу и почела да претражујем претинце са картицама за том П. Били су прашњави јер већ неко време нико није узимао картице из њих.

„Тражите нешто конкретно?“ Био је то господин Светман.

Затворих шаку са Мејбелиним картицама и окренух се према њему. „Ништа што не може сачекати до понедељка“, одговорих. „Је ли тата са Вама?“

Господин Светман узео капут са наслона. „Свратио је накратко до куће доктора Марија да га нешто упита. Трбало би да стигне сваког часа.“

„Сачекаћу га у башти“, рекох.

„Важи. Видимо се у понедељак.“

Отворила сам поклопац свог радног стола и убацила картице међу странице књиге.

(С енилеској љревела *Најшаша Камџмарк*)